

Nr 114.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén; given Stockholms slott den 23 februari 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels av det utav 1915 års riksdag till beredande av ökat stallutrymme vid infanteriet beviljade anslaget, 655,900 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 225,300 kronor;

dels av det utav 1916 års riksdag till nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente beviljade anslaget, 395,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 200,000 kronor;

dels av det utav 1916 års riksdag till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund beviljade anslaget, 640,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 200,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund beviljade anslaget, 1,358,500 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 600,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Svea ingenjörkår beviljade anslaget, 1,696,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 496,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av byggnader för Norrlands ingenjörkår beviljade anslaget, 1,884,000 kronor, för år 1918 anvisa ett belopp av 400,000 kronor;

dels av det utav 1916 års riksdag till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Fälttelegrafkåren beviljade anslaget, 1,998,000 kronor, för år 1918 anvisa ett belopp av 600,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av skidförråd beviljade anslaget, 461,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 303,825 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna detta belopp;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna, utöver vad ovan särskilt angivits, högst en femtedel av det sammanlagda återstående belopp, som för år 1918 anvisas;

dels slutligen förklara, att samtliga här omnämnda belopp, som för år 1918 anvisas, skola, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av arméförvaltningen eller statskontoret av tillgängliga medel förskjutas för att sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

B. B. E. Mörcke.

---

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 23 februari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke, anhöll härefter att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om anvisande av medel för vissa byggnadsföretag vid armén samt anförde därvid följande:

»Enligt 1914 års härordningsbeslut skola åtskilliga nya byggnader för armén uppföras. Kostnaderna för dessa byggnadsarbeten hava, med iakttagande av vissa utav 1915 och 1916 års riksdagar godkända jämkningar i de ursprungliga kostnaderna, beräknats till sammanlagt 16,060,300 kronor enligt följande specifikation:

Beräkning av kostnaderna för byggnadsarbeten i samband med den nya härordningen.

Ökat stallutrymme vid infanteriet	kronor	655,900:—
» » » kavalleriet	»	412,800:—
» » » artilleriet	»	56,000:—

Transport kronor 1,124,700:—

	Transport kronor	1,124,700: —
Förråd för vinterfordon	»	90,000: —
» » övriga fordon	»	1,359,000: —
Nybyggnader för Norrbottens regemente	»	1,050,000: —
» » Norrbottens kavallerikår	»	478,000: —
» » Bodens artilleriregemente	»	692,000: —
» » Karlskrona grenadjärregemente, baracker	»	80,000: —
» » Vaxholms grenadjärregemente, baracker	»	100,000: —
» » Vaxholms grenadjärregemente, befälsbyggnader	»	395,000: —
» » förplägnadsanstalt i Östersund	»	640,000: —
» » havremagasin i Stockholm	»	200,000: —
» » Norrlands artilleriregemente i Östersund	»	1,358,500: —
» » Svea ingenjörkår	»	1,696,000: —
» » Göta »	»	43,000: —
» » Norrlands »	»	1,884,000: —
» » Bodens »	»	651,000: —
» » fästningsingenjörkompanierna i Vaxholm och Karlskrona	»	93,000: —
» » Fälttelegrafkåren	»	1,998,000: —
Landstormsförråd	»	150,100: —
Skidförråd	»	461,000: —
Ordnande av vinterförläggning	»	567,000: —
Ammunitionsfabrikens flyttning	»	950,000: —
	Summa kronor	16,060,300: —

Enligt en vid riksdagens skrivelse den 14 september 1914 i fråga om ordnandet av rikets försvarsväsende fogad tablå skola kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag utgå under åren 1915—1919. Kostnaderna äro avsedda att bestridas genom inkomsten av försäljning av vissa staten tillhöriga, till lantförsvaret anslagna fastigheter i eller invid Stockholm. Då emellertid tomtförsäljningsmedlen icke kunde förväntas inflyta lika snabbt, som de behövdes för byggnadsföretagen, ansågos byggnadskostnaderna under de närmaste åren kunna förskottas av värnskattemedel.

I överensstämmelse härmed har riksdagen för ifrågavarande byggnadsföretag för åren 1915—1917 anvisat tillhoppa 11,003,175 kronor, att förskottsvis utgå av statsverkets värnskattefond och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta.

Uti nyssnämnda hittills anvisade belopp ingå, bland annat, samtliga beräknade kostnader för

- Ökat stallutrymme vid kavalleriet,
- » » » artilleriet,
- Förråd för vinterfordon,
- » » övriga fordon,
- Nybyggnader för Norrbottens regemente,
- » » Norrbottens kavallerikår,
- » » Bodens artilleriregemente,
- » » Karlskrona grenadjärregemente, baracker,
- » » Vaxholms grenadjärregemente, baracker,
- » » havremagasinet i Stockholm,
- » » Göta ingenjörkår,
- » » Bodens »
- » » fästningsingenjörkompanierna i Vaxholm och Karlskrona,
- Landstormsförråd och
- Ordnanande av vinterförläggning.

Uti underdånig skrivelse den 30 september 1916 har nu arméförvaltningen hemställt, att för år 1918 måtte anvisas tillhoppa 3,025,125 kronor för följande byggnadsföretag, nämligen:

Arméförvaltningens anslagsökanden för år 1918.

- Ökat stallutrymme vid infanteriet,
- Nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente,
- Byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund,
- Nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund,
- Nytt etablissemang för Svea ingenjörkår,
- Byggnader för Norrlands ingenjörkår,
- Nytt etablissemang för Fälttelegrafkåren och
- Skidförråd.

Departements-
chefen.

Under hänvisning till vad sålunda förekommit, övergår jag nu till att närmare redogöra för arméförvaltningens särskilda anslagsäskanden.

Ökat stallutrymme vid infanteriet.

Till beredande av ökat stallutrymme vid infanteriet beviljade 1915 års riksdag ett anslag av 655,900 kronor. Av anslaget hava hittills anvisats tillhopa 430,600 kronor, vadan å detsamma återstå oanvisade 225,300 kronor.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att sistnämnda belopp måtte anvisas för år 1918.

Då denna arméförvaltningens hemställan står i överensstämmelse med den av riksdagen uppgjorda planen för byggnadskostnadernas fördelning å åren 1915—1919, har jag icke något att mot densamma erinra.

Nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente.

Till nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente beviljade 1916 års riksdag ett anslag av 395,000 kronor samt anvisade därav för år 1917 ett belopp av 195,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att i enlighet med den av riksdagen uppgjorda planen för byggnadskostnadernas fördelning för år 1918 måtte anvisas det å anslaget återstående beloppet eller 200,000 kronor.

Häremot har jag icke något att erinra.

Byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund.

Till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund beviljade 1916 års riksdag ett anslag av 640,000 kronor samt anvisade därav för år 1917 ett belopp av 440,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utandna 100,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att återstoden av anslaget, eller 200,000 kronor, måtte anvisas för år 1918.

Enligt den av riksdagen uppgjorda planen för byggnadskostnadernas fördelning skulle det för ifrågavarande förplägnadsanstalt erforderliga anslaget fördelas å två år. Vid sådant förhållande finner jag mig böra tillstyrka arméförvaltningens förevarande framställning.

Nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund.

Till uppförande av nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund beviljade 1915 års riksdag ett anslag av 1,358,500 kronor. Å anslaget hava hittills anvisats tillhopa 758,500 kronor. Återstoden, eller 600,000 kronor, är enligt den uppgjorda planen för kostnadernas fördelning avsedd att utgå med 300,000 kronor under vartdera av åren 1918 och 1919.

Under framhållande av att det vore nödvändigt, att ifrågavarande byggnader snarast möjligt bleve användbara, har nu arméförvaltningen hemställt, att hela det å anslaget återstående beloppet, eller 600,000 kronor, måtte anvisas för år 1918.

Med hänsyn till angelägenheten av att inom beräknad tid kunna genomföra den beslutade organisationen av Norrlands artilleriregemente är det av vikt, att ifrågavarande nybyggnadsarbeten i möjligaste mån påskyndas. Enligt vad jag inhämtat, har arméförvaltningens fortifikationsdepartement beräknat, att samtliga de beslutade byggnadsarbetena med undantag av en underofficersbyggnad skulle kunna vara färdiga vid slutet av år 1918. Vid sådant förhållande torde hela det å anslaget återstående beloppet, 600,000 kronor, böra anvisas för år 1918.

Nytt etablissemang för Svea ingenjörkår.

Till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Svea ingenjörkår beviljade 1915 års riksdag ett anslag av 1,696,000 kronor samt anvisade därav — jämte ett för år 1915 för ändamålet avsatt belopp av 600,000 kronor — ytterligare för år 1916 ett belopp av 600,000 kronor.

Enligt planen för kostnadernas fördelning var återstoden av anslaget, eller 496,000 kronor, avsedd att utgå under år 1917. Då emellertid byggnadsarbetena icke, såsom tillämnat var, kunde taga sin början under år 1915 samt förut anvisade medel följaktligen icke blivit använda, åskades av 1916 års riksdag icke för år 1917 någon ytterligare anvisning å anslaget.

Sedan ritningarna till etablissemanget blivit den 16 maj 1916 av Kungl. Maj:t fastställda och byggnadsarbetena igångsatta, har nu arméförvaltningen hemställt, att för år 1918 måtte anvisas det å anslaget återstående beloppet eller 496,000 kronor.

Denna arméförvaltningens hemställan finner jag mig böra tillstyrka.

Byggnader för Norrlands ingenjörkår.

Till uppförande av byggnader för Norrlands ingenjörkår beviljade 1915 års riksdag ett anslag av 1,884,000 kronor samt anvisade därav för år 1916 ett belopp av 400,000 kronor.

Enligt den uppgjorda planen för kostnadernas fördelning skulle återstoden av anslaget utgå med 800,000 kronor under år 1917 och 684,000 kronor under år 1918. Då emellertid byggnadsarbetena beräknades kunna taga sin början först under år 1916, äskade Kungl. Maj:t för år 1917 endast ett belopp av 600,000 kronor, och blev detta jämväl av riksdagen anvisat. Å anslaget återstå således oanvisade 884,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att för år 1918 måtte anvisas ett belopp av 400,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t den 22 december 1916 bestämt, att Norrlands ingenjörkår skall förläggas till Östersund, komma arbetena å kasernetablissemanget att snarast möjligt taga sin början. Med hänsyn till angelägenheten av deras bedrivande med all nödig skyndsamhet torde det av arméförvaltningen äskade beloppet böra anvisas för år 1918.

Nytt etablissemang för Fälttelegrafkåren.

Till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Fälttelegrafkåren beviljade 1916 års riksdag ett anslag av 1,998,000 kronor samt anvisade härav för år 1917 ett belopp av 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 400,000 kronor.

Å anslaget återstå således oanvisade 1,198,000 kronor. Enligt den uppgjorda planen för kostnadernas fördelning är detta belopp avsett att fördelas på två år.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att för år 1918 måtte anvisas 600,000 kronor.

Då det är av vikt, att arbetena med uppförande av det nya kasern-etablissemanget för Fälttelegrafkåren, vilken från och med innevarande år blivit fullt organiserad i enlighet med 1914 års härordning, bedrivs så skyndsamt som möjligt, finner jag mig böra tillstyrka bifall till arméförvaltningens hemställan.

Skidförråd.

Till uppförande av skidförråd beviljade 1915 års riksdag ett anslag av 461,000 kronor samt anvisade därav — jämte ett för år 1915 för ändamålet avsatt belopp av 55,900 kronor — ytterligare för år 1916 ett belopp av 101,275 kronor.

Å anslaget återstå således oanvisade 303,825 kronor. Enligt den uppgjorda planen för kostnadernas fördelning skulle härav utgå 101,275 kronor under år 1918 och 202,550 kronor under år 1919.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att hela det å anslaget återstående beloppet måtte anvisas för år 1918 och utgå redan under år 1917. Då skidmaterielen redan vore utlämnad, krävdes nämligen förrådets uppförande så snart sig göra låte.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört, torde återstoden av anslaget, 303,825 kronor, böra anvisas för år 1918, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år av tillgängliga medel förskottsvis utanordna nämnda belopp.

Ammunitionsfabrikens flyttning.

Ammunitionsfabriken består för närvarande av två särskilda avdelningar, av vilka den ena är förlagd å Marieberg i Stockholm och den andra å Karlsborg. Enligt 1914 års härordningsbeslut skall Mariebergsavdelningen förflyttas till Karlsborg. Kostnaderna härför hava beräknats till 950,000 kronor. Enligt planen för kostnadernas fördelning skulle härav utgå 400,000 kronor under år 1917 och 550,000 kronor under år 1918.

Med anledning av erfarenheterna från det pågående kriget gjordes frågan om ammunitionersättningens säkerställande redan under år 1915 till föremål för utredning inom arméförvaltningens artilleridepartement. Då vid tiden för avlåtande av proposition till 1916 års riksdag angående anvisande av medel för de av den nya härordningen föranledda

byggnadsföretagen vid armén berörda utredning icke var slutförd, äskades icke anvisande av några medel för år 1917 för flyttning av ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg, utan föreslogs endast, att för ändamålet måtte för nämnda år avsättas ett belopp av 400,000 kronor. Denna framställning blev emellertid icke av riksdagen bifallen.

Arméförvaltningen har nu anmält, att då frågan om ammunitionsfabrikernas läge och storlek fortfarande vore under utredning, något bestämt medelsbehov för år 1918 ännu icke kunde angivas. Då det emellertid vore av vikt, att ammunitionstillverkningen tryggades, komme fortifikationsdepartementet, så snart planerna för densamma av Kungl. Maj:t faststälts, att ingå med underdånig anhållan om nödiga medels förskotterande för arbetenas igångsättande.

Sedan den av arméförvaltningen omförmälda utredning angående ammunitionsfabrikernas läge och storlek numera avslutats, har Kungl. Maj:t förut denna dag beslutit avlåtande till riksdagen av proposition om beviljande av anslag bland annat till uppförande av en ny ammunitionsfabrik i Jönköping. En förutsättning för detta förslag är att ammunitionsfabrikens nuvarande avdelning å Marieberg icke skall, såsom förut avsetts, förflyttas till Karlsborg utan i stället till Jönköping och där ingå såsom en avdelning av den nya fabriken. Då denna förflyttning emellertid icke beräknats kunna äga rum förr än tidigast år 1919, torde några medel för flyttning av ammunitionsfabrikens Mariebergsavdelning icke i detta sammanhang böra av riksdagen äskas.

Sammanfattning.

I enlighet med vad nu anförts, skulle således för år 1918 anvisas		
till ökat stallutrymme vid infanteriet.....	kronor	225,300: —
» nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente.....	»	200,000: —
» byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund	»	200,000: —
» nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund	»	600,000: —
» nytt etablissemang för Svea ingenjörkår	»	496,000: —
» byggnader för Norrlands ingenjörkår	»	400,000: —
» nytt etablissemang för Fälttelegrafkåren	»	600,000: —
» skidförråd	»	303,825: —
<hr style="width: 100%;"/>		
Summa kronor		3,025,125: —

Av det till anvisande för år 1918 sålunda föreslagna beloppet skulle Kungl. Maj:t bemyndigas att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna de för uppförande av skidförråd äskade 303,825 kronor. Emellertid har arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen utverka bemyndigande att i mån av behov redan under år 1917 av tillgängliga medel därutöver utanordna högst en femtedel av det sammanlagda återstående belopp, som kunde komma att för år 1918 anvisas. Då det givetvis är av vikt, att de beslutade byggnadsarbetena bedrivs så snabbt, förhållandena det medgiva, finner jag mig böra tillstyrka, vad arméförvaltningen sålunda föreslagit.

Såsom förut nämnts, hava kostnaderna för ifrågakvarande byggnadsarbeten hittills anvisats att förskottsvis utgå av statsverkets värnskattefond. Enligt vad mitt vid anmälan av frågan om anvisande av medel för bestridande av vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande till statsrådsprotokollet den 30 december 1916 avgivna yttrande giver vid handen, lämnar emellertid värnskattefonden icke vidare tillgång till förskotterande av ifrågakvarande byggnadskostnader. Vid sådant förhållande torde de medel, som nu äskas för år 1918, böra efter Kungl. Maj:ts beprövande av arméförvaltningen eller statskontoret förskjutas av tillgängliga medel för att framdeles ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

dels av det utav 1915 års riksdag till beredande av ökat stallutrymme vid infanteriet beviljade anslaget, 655,900 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 225,300 kronor;

dels av det utav 1916 års riksdag till nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente beviljade anslaget, 395,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 200,000 kronor;

dels av det utav 1916 års riksdag till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund beviljade anslaget, 640,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 200,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund beviljade anslaget, 1,358,500 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 600,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Svea ingenjörkår beviljade anslaget, 1,696,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 496,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av byggnader för Norrlands ingenjörkår beviljade anslaget, 1,884,000 kronor, för år 1918 anvisa ett belopp av 400,000 kronor;

dels av det utav 1916 års riksdag till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Fälttelegrafkåren beviljade anslaget, 1,998,000 kronor, för år 1918 anvisa ett belopp av 600,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av skidförråd beviljade anslaget, 461,000 kronor, för år 1918 anvisa återstoden, 303,825 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna detta belopp;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna, utöver vad ovan särskilt angivits, högst en femtedel av det sammanlagda återstående belopp, som för år 1918 anvisas;

dels slutligen förklara, att samtliga här omnämnda belopp, som för år 1918 anvisas, skola, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av arméförvaltningen eller statskontoret av tillgängliga medel förskjutas för att sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen täcktes Hans Maj:ts Konungen lämna bifall; och skulle i enlighet härmed till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

E. H. Odencrants.